

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE SOSYAL ETKİNLİKLER İLE DİL ÖĞRETİMİ

Damla Elif KINAY

Öz: Geliştirilen farklı yaklaşım ve yöntemlerde farklı beceriler ön plana çıkarılsa da dilden ayıramayacak bir bütün oluşturan kültürün yabancı dil öğretiminde göz ardı edilmemesi gerekmektedir. Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metninde yer aldığı gibi hedef dilin kültürünü yansıtacak sosyodilsel ifadeler ve kültürel unsurlara yabancı dil öğretiminde önemli oranda yer verilmelidir. Bununla beraber, Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metninde Eylem Odaklı Yaklaşım çerçevesinde öğrenenler yalnızca birer öğrenen değil; aynı zamanda birer “sosyal aktörler” olarak görülmektedir. Bu yaklaşımda yabancı dil öğretimi etkinlikler ve görevler ile gerçekleştirilmelidir. Bu yaklaşımda yabancı dil sınıflarında yalnızca hedef dile ait dilsel özellikleri ya da hedef dilde iletişim kurmayı değil; bununla beraber hedef dili konuşan anadili konuşucularıyla yabancı bir ülkede ya da kendi ülkelerinde beraber yaşayabilmeyi, beraber çalışabilmeyi öğretmeyi hedeflenmektedir.

Bu çalışmada yabancı dil olarak Türkçe öğretimi sınıflarında sınıf dışı etkinliklerin sosyal etkinlik olarak kullanımı incelenmiştir. Bu amaç ile Çukurova Üniversitesi Türkçe Öğretim Merkezi tarafından Türkiye Burslusu öğrencileri içinden seçilen 16 dil öğrenenine sınıf dışı sosyal bir etkinlik düzenlenmiştir. Etkinlik sonrasında etkinliğe katılan ve katılmayan toplamda 32 öğrenene anket uygulanmıştır. Etkinliğe katılan ve katılmayan öğrenenlerin anket sonuçları karşılaştırılarak incelenmiştir. İncelemeler sonucunda katılan öğrenenlerin katılmayan öğrenenlere göre daha etkili bir öğrenim gerçekleştirdikleri görülmüştür.

Anahtar kelimeler: Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi, kültür aktarımı, sosyal etkinlikler, eylem odaklı yaklaşım.

The Usage of Social Activities in the Teaching of Turkish as a Foreign Language

Abstract: Although in foreign language teaching different skills are developed through various approaches and methods, culture as an inseparable element of language cannot be overlooked. The Common European Framework of Reference for Language, socio-linguistic expressions and cultural elements that reflect the cultures of the target language should be included in foreign language teaching. In addition, according to the Common European Framework of Reference for Language Action-Oriented students are not merely learners but they are also seen as “social actors” at the same time. In this approach, foreign language teaching is carried out by activities and tasks. Thus, foreign language classes do not teach only linguistic features of the target language or communication in this target language, but also educate them to work and live together in a foreign country or their own country.

This study examines the use of outside the classroom activities as a social action in classes teaching Turkish as a foreign language. For this purpose, the Turkish Language Teaching Center of Çukurova University organized a social activity outside the classroom in which 16 language learners selected from the Turkish Scholarship students participated. After the completion of the activity questionnaires were distributed to a total of 32 students, participants and non-participants. The questionnaire results of participating and non-participating learners were compared and examined. As a result, it was seen that participating learners performed more effective learning than non-participating learners.

Key words: Teaching Turkish as a foreign language, culture transfer, social activities, action-oriented approach.

Giriş

Yaşamın tüm alanında yer alan dil, onu konuşan toplum ve o toplumun kültürü ayrılmaz bir bütün oluşturmaktadır. Dünyanın hemen her tarafından gelen uluslararası öğrenenlerin¹ çok farklı ülkelerden geldikleri düşünüldüğünde dil öğretimi sürecinde “kültür aktarımının” önemi göz ardı edilemeyecek düzeyde önem taşımaktadır.

Bu çalışmada yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde etkinlikler ile dil öğretimi ve dolayısıyla kültür aktarımının etkili olup olmayacağına bakılmaktadır. Çalışmanın amacı, ülkemizdeki yabancı dil olarak Türkçe öğretimi sınıflarında, uluslararası öğrenenlerin hedef dil ile birlikte Türk kültürünü daha iyi öğrenebilmeleri için sınıf içi etkinliklerin yanında sınıf dışı sosyal etkinlikler düzenlenmesinin önemini açığa çıkarmaktır. Alan yazında gerek kültür aktarımı ile ilgili gerekse yaklaşım ve yöntemlerle ilgili çalışmalar olsa da bu çalışmalarda daha genel bir çerçeve çizildiği gözlemlenmektedir. Özel olarak yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde sınıf dışı sosyal etkinlikler ile ilgili doğrudan bir çalışma bulunmaması çalışmanın önemini ortaya koymaktadır.

Yabancı Dil Öğretiminde Dil-Kültür İlişkisi

Dil ile düşünce birbirinden ayrılmaz bir bütün meydana getirir. Uyan (2005)’a göre dil ait olduğu toplumun düşünce biçimini yansıtan bir araçtır. Dil toplumla birlikte geliştiği için yabancı bir dile hâkim olabilmenin ilk şartı, o toplum gibi düşünebilmektir (Er, 2006, s. 2’de aktarıldığı gibi). Doğru (1996) dilin kültür ile ilişkisini dilin düşünce ile ilişkisinden ayırmanın mümkün olmadığını belirtmektedir. Düşünce, dili etkileyip ondan etkilendiği gibi kültürü de etkiler ve ondan etkilenmektedir. Yani bunların arasındaki ilişki iç içe geçmiş, kaynaşmış bir ilişkidir. Doğru (1996) dilin, düşünsel, toplumsal, dinî yönelişleriyle âdet ve ananeleriyle bir milletin aynası olduğunu ve tüm bunların dili etkilediğini, bu etkilerin dilin ifade biçimlerini, kurallarını, ses ve

¹ Yabancı dil sınıflarındaki kişiler için öğrenen (learner), herhangi bir okul kapsamındaki kişiler için ise öğrenci (student) sözcükleri tercih edilmektedir.

anlatımlarını şekillendirdiğini açıklamaktadır (Er, 2006, s. 3’de aktarıldığı gibi). Diller ve öğeleri bir çağdan ötekine geççe geldiğinden, geçmişin şimdiki zamana etkileri kültürün en derinlerine kadar işlemektedir. Dil, aynı zamanda düşünme ve duyma biçiminin bir kavrayış şeklidir. Bütün bunlar, yani ulusun düşünme ve duyma biçimi, karakteri, nesnelere kavrayış şekli, diline etki yapmadan ulus üzerine etki yapamazlar (Akarsu, 1998, s. 83).

Dil yaşamın bütün alanlarında, günlük yaşamın en yalın olaylarında, bilimin ana formlarında, görenek ve törelerde, inançlarda ortaya çıkar; dil her türlü maddesel yaşamın tekniğ, ekonominin de koşuludur; dinde, hukukta, felsefe ve sanatta yeri vardır. Dilin etkide bulunan gücü, dilde izini bırakan dünya tablosu ile yaşamın bütün alanlarına yayılır (Akarsu, 1998, s. 80). Dil ile kültür birbirlerinden ayrılamazlar. Kültür bakımından ileri gitmiş, yükselmeler göstermiş bir ulusun dili de o yükselmeye uygun bir şekilde gelişir. Düşünce yaşamının yükselmesiyle birlikte dil de yükselir. Ulusun entelektüel alanda gösterdiği üstünlüğün dilde de ortaya çıkması zorunludur (Akarsu, 1998, s. 85).

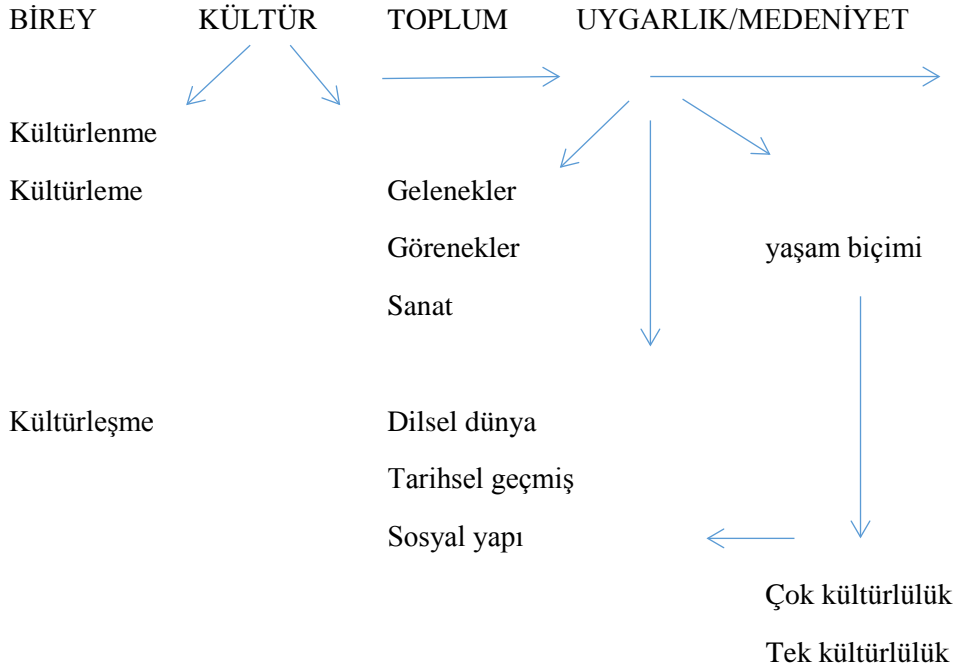
Güvenç, dil ve kültür arasındaki iç içe geçmiş ilişkiyi şu şekilde açıklamaktadır:

Toplum ve kültürde ne varsa dilde ifadesini bulur. Dilde neler varsa, toplum ve kültürde asılları veya yankıları vardır. Hangisinin önce geldiği, felsefecilerin ve tarihçilerin kolay kolay çözemediği bir bilimcedir. (...) Kültürün gelişmesiyle dil, dilin gelişmesiyle kültür gelişir ve zenginleşir. Kültürü inceleyerek dilin ne büyük bir “mucize” olduğu; dil mucizesini inceleyerek kültürün insan üzerindeki etkileri ve sonuçları anlaşılabilir (2015, s. 48).

Dilin kültür yapısını bir arada tutan bir çimentoya benzeten Uygur’a göre hiçbir kültür dilsiz olamaz. Dil kültürü hem kurar hem de geliştirir. Kültür, zaman ve uzay doğrultusunda genişleyip yayılmasını da dile borçludur. Dil genellikle toplumsallaşmayı ve toplumsallaşmayla birlikte tarihsel sürekliliği de sağlamakla insan varlığını eksiksizce olanaklı kılar. Ortak dil konuşanlara özgü bir topluluğun üyesi olan insan, belli bir kültürün de üyesi durumundadır (2013, s. 21). Dilin toplum ve kültür açısından önemini Güvenç de şu ifadelerle belirtmektedir: “Dil dediğimiz iletişim aracı, toplumu bir arada tutan harç, kültürü taşıyan ortak bir hazine, toplumu yansıtan bir ayna; bireyler, gruplar ve kümeler arasındaki ilişkileri düzenleyen *hakem*, *hâkim* veya *hekim* oluyor. Bu yüzden temel eğitim dil öğrenmeyle başlıyor, dille gelişiyor” (2015, s. 47).

Gerçekte insanın anadilini öğrenmesinin kültür edinmesinden başka bir şey olmadığını belirten Uygur en küçük konuşma ediminin bile düpedüz kültür edimi olduğunu öne sürmektedir (2013, s. 22). Güneş de kültürün herkes tarafından paylaşılmasının önemli olduğunu, öğrenenlerin kültürünü öğrenmesi gerektiğini ve ona uyum sağlayıp yaşaması gerektiğini belirtmektedir (2016, s. 24-25). Kültür, içinde doğup büyüdükları bir toplumun anadili konuşucuları için bu kadar önemliken; yabancı dil olarak sonradan içine girdikleri, tanımaya

ve öğrenmeye çalıştıkları süreçlerde yabancı dil öğrenenler açısından daha çok önem taşımaktadır. Entegrasyon, Asimilasyon gibi kültürel süreçler bunun en önemli göstergeleridir. Birey, toplum ve kültürel öğeler ve bunlara paralel işleyen dilsel dünya iç içe işleyen öğelerdir (Ekti, 2015, s. 293).

Bu öğeler özellikle yabancı dil öğretiminde iki (öğrenenin iki dilli ya da çok dilli hatta çoğul dilli olması durumunda daha fazla) kültür karşı karşıya gelmektedir: öğrenenin anadili/kültürü, (öğrenenin iki dilli, çok dilli ya da çoğul dilli olması durumunda öğrenmiş olduğu diğer dil(ler)/kültür(ler)) ve hedef dil/kültür. Bu düşünce göz önünde bulundurulduğunda yabancı dil öğretiminde kültür göz ardı edilmemelidir.

Yabancı Dil Öğretiminde Kültür Aktarımının Önemi

Toplum ve dil homojen kurumlar değildir. Dil farklılıklarını yaratan etkenlerin en belirgin olanları zaman, coğrafya ve toplumsal yapıdır. Dil; etnik özellikler, eğitim, aile, cinsiyet, yaş, birey vb. etkenlere bağlı olarak da değişir. Bireyin dili geniş ölçüde ailesi ve yakın çevresi tarafından biçimlendirilir (Eker, 2007, s. 127). Bu biçimlenme en çok ölçünlü dil dışındaki dil kullanımlarında görülmektedir. Özellikle sözlü iletişimde konuşucu ölçünlü dil dışına çıkarak farklı ortam ve durumlara göre farklı dil kullanımları tercih edebilir. Hartmann ve Stork dil durumlarını şu şekilde tanımlamaktadır: “Dil durumu, toplumsal ya da bölgesel değişkeler dışında, belirli amaçlarla dilin farklılaşmasıdır. Dil durumları söylemin konusuna veya alanına; gerçekleştiği yazılı, sözlü, elektronik vb. ortama ve resmiyetin düzeyine göre değişir” (Eker, 2007, s.129’da aktarıldığı gibi). Günday (2013, s. 319) bir dilin ölçünlü dil çerçevesinde yer alan belli yapısal kullanımlarını öğretmenin ve öğrenmenin yeterli olmadığını, dilin bir kültür ürünü olduğu gerçeğinden hareketle o dilde farklı kültürlere göre değişen sosyodilsel kullanımları da öğretmek ve öğrenmek gerektiğini belirtmektedir. Buradaki sosyodilsel kullanımlar aslında ilgili dilin göstergesinin bilincinde olmayı yansıtmaktadır. Çünkü ilgili göstergelyi bilmek demek tecrübelerin, edinimlerin göstergeler dünyasında somut kıldıkları ve bunları iletişime taşıdıkları içsel dünyayı da bilmek anlamına gelmektedir (Ekti 2014, s. 116). Bu durumda bir dilin ölçünlü dil kullanımı dışında yer alan kültürel ve sosyodilsel kullanımlar da yabancı dil öğretimi sınıflarında dil öğretim sürecine taşınmalıdır.

Goode, Sockalingam, Brown ve Jones kültürü düşünceler, iletişim, dil, inançlar, değerler, gelenekler, görgü kuralları, dinî törenler, etkileşimsel tutum ve roller, ilişkiler ve irksal, etnik, dinî ya da sosyal bir gruptan beklenen davranışlar ve tüm bunları gelecek nesillere iletme yetisinden oluşan bütünleşmiş bir yapı olarak tanımlamaktadır (Peterson ve Coltrane, 2003, s. 1’de aktarıldığı gibi). Bu da dilin kültür tanımının bir parçası olmanın dışında kültürü yansıttığını da göstermektedir. Bu nedenle kültür ile ilişkilendirilmiş dilin birkaç derste gösterilmesi mümkün değildir (Peterson ve Coltrane, 2003, s. 1).

Yabancı dil öğretiminde amaç, öğrenenlerin kültürel yeterliliklerini geliştirerek hedef dilde etkileşim kurmasını sağlayabilmektir. Bu da öğrenenin hedef dildeki sözcük ve yapıların nerede, ne zaman, niçin, hangi durum ve ortamlarda kullanıldığını bilmesi ile olasıdır. Bunun için yabancı dil derslerinin, toplum tarafından kullanılan tüm dil kullanımlarını yansıtabilmesi önemlidir. Bir önceki başlık altında incelenen dil düşünce bağlantısı düşünüldüğünde, öğrenenlerin toplumun düşünce yapısını anlayabilmeleri açısından hedef dile ait kültürel öğelerin yabancı dil öğretimi sınıflarında aktarılması gerekmektedir.

Tomalin ve Stempleski'ye göre kültür öğelerinin aktarılmasının yedi amacı vardır:

1. Öğrenenlerin her insanın davranışında kültürün etkisi olduğunu anlamalarına yardımcı olmak.
2. Öğrenenlerin yaş, cinsiyet, sosyal sınıf gibi değişkenlerin insanların konuşmalarında ve davranışlarında etkisi olduğunu anlamalarına yardımcı olmak.
3. Öğrenenlerin hedef kültürdeki ortak durumlarda görülen ortak davranışların farkına varmalarına yardımcı olmak.
4. Öğrenenlerin bazı sözcük ve tümceciklerin kültürün bir sonucu olarak hep aynı biçimde birbiri ardına geldiğinin farkına varmalarına yardımcı olmak.
5. Öğrenenlerin hedef kültürle ilgili genellemeleri nesnel bakış açısıyla değerlendirmesine yardımcı olmak.
6. Öğrenenlerin hedef kültürler ile ilgili bilgi toplama becerilerinin gelişmesine yardımcı olmak.
7. Öğrenenlerde hedef kültürle ilgili merak uyandırmak ve onların o kültürdeki insanlara empati duymalarını sağlamak (Er, 2006, s. 5'de aktarıldığı gibi).

Yabancı bir dil öğrenmek bir dünyayı, yabancı bir kültürü anlamak ve tanımak demektir. Yabancı olanı anlamaya, çözümlenmeye çalışmak ise öğrenene bilgi ve düşünce zenginliği kazandırarak onun dünyaya bakış ufkunu genişletir. Başka bir anlatımla öğrenen yabancı gerçeğe karşılaştığında onu önce kendi önbilgisi ve deneyimleri ile kavramaya çalışır. Yabancı olanla kendisinin olan arasında karşılaştırmalar yapar, ilişkiler kurar, her iki kültürün benzer ve farklı yanlarını görür. Bu uğraş ise onun yalnız yabancı olanla bilgilenmesine değil, aynı zamanda kendi kültürüne de daha nesnel bakmasına yol açar. Bu süreçte öğrenen farklı kültürleri kendi başlıkları içinde kavramayı, böylece yabancı olana karşı daha hoşgörülü olmayı, önyargısız bakmayı, kısaca yabancı ile birlikte olabilmeyi öğrenir (Tapan, 1995, ss. 156-157). Öğrenenin kendi kültürü ile hedef kültürü arasında bir ilişki kurması onu hedef dile karşı yaklaşımını olumlu olarak etkileyebileceği gibi olumsuz olarak da etkileyebilir. Açık ve Demir öğrenenin hedef kültürü farklı algılayarak kültürel farklılığı reddedileceğini, kendi kültürünü en üstün güç olarak görebileceğini ve kültürel değişikliklere karşı savunmayla birlikte kültürel değişiklikleri küçümseme gibi durumların ortaya çıkabileceğini belirtmektedir (2011, s. 56). Aktarılan kültürün öğreneni dile, dilin konuşulduğu topluma ve toplumun yaşadığı kültüre karşı olumsuz etkilediği durumlarda, dil öğreticileri ara yolu bularak öğrenenlerin farklılıkları kabul etmesini sağlamalıdır.

Avrupa Konseyi tarafından yayınlanan Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metninde de yabancı dil olarak öğretilen hedef dilin sosyal ve kültürel özelliklerinin öğretim sürecinde aktarılması gerektiği belirtilmektedir (2009,

s. 98). Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metninde yer verilen ve öğretim sürecinde öğrenene aktarılması öngörülen sosyokültürel bilgiler şunlardır:

1. *Günlük Yaşam*; örneğin,
  - Yiyecek-içecekler, yemek zamanları, sofrâ âdabı
  - Ulusal bayramlar,
  - Çalışma saatleri ve uygulamaları,
  - Boş zaman etkinlikleri (hobiler, spor, okuma alışkanlıkları, medya).
2. *Yaşam şartları*; örneğin,
  - Yaşam standartları (bölgesel, sınıfsal ve etnik farklılıklar),
  - Barınma olanakları,
  - Sosyal yardım düzenlemeleri.
3. *Kişiler arası ilişkiler* (güç ve çıkar ilişkileri dâhil) aşağıdaki ilişkiler bağlamında;
  - Toplumdaki sınıf yapısı ve sınıflar arası ilişkiler,
  - Cinsler arası ilişkiler,
  - Aile yapısı ve aile bireyleri arasındaki ilişkiler,
  - Nesiller arası ilişkiler,
  - İş ortamındaki ilişkiler,
  - Toplum ile polis ve resmî görevliler arasındaki ilişkiler,
  - İrk ve toplum ilişkileri,
  - Siyasi ve dinî gruplar arasındaki ilişkiler.
4. *Değerler, inanışlar ve tutumlar*, aşağıdaki etmenlerle ilişkili olarak;
  - Sosyal sınıf,
  - Meslek grubu (akademik, yönetici, sosyal hizmet, usta ve el emekçisi),
  - Sağlık (kazanılmış ve kalıtsal)
  - Bölgesel kültür,
  - Güvenlik,
  - Kurumlar,
  - Gelenek ve sosyal değişim,
  - Tarih; özellikle ikonlaşmış tarihi kişi ve olaylar,
  - Azınlıklar (etnik ve dinî),
  - Ulusal kimlik,
  - İdeolojiler,
  - Yabancı üniversiteler, yabancı kişiler,
  - Sanat (müzik, görsel sanatlar, edebiyat, drama, popüler müzik),
  - Mizah (gülmece).
5. *Beden Dili*: *Beden* diline hükmeden örf ve âdetlerin bilgisi öğrenenin sosyokültürel yeteneğinin bir bölümünü oluşturur.
6. *Sosyal (toplumsal) âdetler (gelenekler)*; örneğin; misafir olma ve ağırlamada
  - Dakiklik,
  - Hediye,

- Giyecek,
- Yiyecek ve içecekler,
- Davranış ve söyleyiş âdetleri,
- Kalış (ziyaret) süresi,
- Vedalaşma.

7. *Törensel davranışlar:*

- Dinî tören ve âyinler,
- Doğum, evlilik, ölüm,
- Halka açık gösteri ve törenlerde dinleyici ve seyirci davranışları,
- Kutlamalar, festivaller, danslar, disko vb. (2000, s. 97).

Yabancı dil öğretim sınıflarında dil öğretimi sürecinde yukarıda değinilen kültür öğelerine yer vermek gerekmektedir. Ancak kültür aktarımı yapılırken dikkat edilmesi gereken bazı noktalar da bulunmaktadır. Açık ve Demir (2011, s. 56) yalnızca kültür aktarımı yapmak amacıyla bağlama uygun olmayan bilgiler verilmemesi, dili ve yapıyı öğretmek yerine kendi kültürünü dayatmaya yönelik bir yol takip edilmemesi gerektiğini belirtmektedir. Bu durumda yabancı dil öğretimi sınıflarında öğrenenlerin anlamalarını kolaylaştıracak doğru zaman ve doğru bağlamlara dikkat edilerek kültür aktarımı konusunda dikkatli olunmalıdır.

Yabancı Dil Öğretiminde Eylem Odaklı Yaklaşım İle Kültür Aktarımı

Günümüzde teknolojinin gelişmesi ile küreselleşen dünyada ülkeler arasındaki sınırların kaybolduğu görülmektedir. Bu durumda artık dili yalnızca iletişim kurmak için öğrenmek insanlara yeterli gelmemekte; bunun yanı sıra toplumsal ve kültürel açılarından da farklı dilleri öğrenme gereksinimi ortaya çıkmaktadır. Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni de bu gereksinimler doğrultusunda ortaya çıkmıştır. Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metninde benimsenen ve ele alınan bir yöntem olan Eylem Odaklı Yaklaşım da dil öğretiminde yeni bir sosyal boyut ele alınmaktadır. Puren, bu sosyal boyutun öğrenenleri birbirinden farklı kültürlerin yaşandığı ve farklı dillerin konuşulduğu, gerek kendi ülkelerinde gerekse yabancı bir ülkedeki yabancılarla, yalnızca bir arada yaşamaya değil, aynı zamanda onlarla birlikte çalışmaya hazırladığını belirtmektedir (Delibaş, 2013, s. 243'de aktarıldığı gibi). Bunun için de iletişimsel yaklaşımdan eylemsel yaklaşıma doğru geçilmiştir (Delibaş, 2013, s. 243). Eylem Odaklı Yaklaşım da dil öğretimi etkinlikler ve görevlerle yapılmaktadır. Güneş'e göre bu yöntem yapılandırıcı yaklaşım ve sosyal yapılandırıcı anlayışa dayanmaktadır (2016, s. 60). Bu anlayışa göre yetişkin ve çocukların işbirliği içinde çeşitli etkinlik ve görev yapmaları öğrenmeyi kolaylaştırmakta, dili ve zihinsel becerileri geliştirmektedir.

Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metnine göre Eylem Odaklı Yaklaşımın geleneksel dil öğretim yöntemlerinden temel farkı dil öğretimini dilbilgisi,

sözcük öğretimi, çeviri vb. aracılığıyla gerçekleştirilmemesidir. Bu yaklaşıma göre dil sosyal bir etkileşim aracıdır. Buna göre bir dili kullanan ve öğrenenler öncelikle “sosyal aktörler” yani, çeşitli durumlarda, belirli bir çevrede ve özel bir hareket sahasında yerine getirmeleri gereken (sadece dille sınırlı da olmayan) görevleri bulunan toplum üyeleridir (2009, s. 6). Sosyal aktörler toplumsal görevlerini yerine getirirken dili çeşitli alanlarda kullanırlar. Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metninde belirli bir sonuca ulaşmak için bir ya da daha çok bireyin, kendi özel yeteneklerini kullanarak gerçekleştirdiği eylemlere “görev” denilmektedir (2009, s. 6). Görev, çözülecek bir problem, yapılması gereken bir zorunluluk ya da ulaşılması gereken bir hedef bağlamında istenen sonuca ulaşmak için bir birey tarafından gerekli görülen amaçlı eylem olarak tanımlanabilir. Bu tanım, bir gardırobu taşımak, bir kitap yazmak, bir sözleşme görüşmesinde belirli şartları elde etmek, iskambil kâğıdı oynamak, bir lokantada yemek ısmarlamak, bir yabancı dil metnini çevirmek ya da grup çalışması yoluyla sınıf gazetesi çıkarmak gibi geniş bir eylem yelpazesini kapsar (2009, s. 7).

Bu yaklaşımda, görev ulaşılacak bir amaca ve çözülecek gerçek bir soruna yöneliktir. Görev ve etkinliklerin gerçekleştirilmesi sırasında dil ve iletişim becerileri geliştirilmekte kültürel öğelerin keşfedilmesi sağlanmaktadır. Eylem Odaklı Yaklaşım öğrenenleri kendi ülkelerinde ya da yabancı bir ülkede birlikte çalışma ve yaşamaya hazırlamayı, dil ve kültürdeki küçük farklılıkları göstererek birlikteliğe yönlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu nedenle bu yaklaşımda sosyal amaçların gerçekleştirilmesi ön plana alınmakta ve buna büyük önem verilmektedir. Özellikle üzerinde durulan sosyal amaç öğrenenleri yabancı kültür ve kaynaklarda etkileşim kurmaya hazırlamaktır (Güneş, 2016, s. 61). Bu yaklaşımla birlikte öğrenenler dilbilgisi ya da kültür öğrenmek için güdülenmenin tersine ilginç görev ve etkinlikler yapmaya yönlendirilmekteler. Öğrenenler etkinlik ve görevler yaparak hedef dili ve kültürü öğrenmekteler (Güneş, 2016, s. 62).

Etkinlik İle Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi

Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metninde ortaya çıkan Eylem Odaklı Yaklaşımda öğrenenlerin sosyal aktör olarak yer almaları ve çeşitli etkinlikler ile dil öğrenmeleri ön plana çıkmaktadır. Bu çalışmada Eylem Odaklı Yaklaşım içinde yer alan “etkinliklerin” yabancı dil olarak Türkçe öğretimi sınıflarında uygulanabilirliğine ve bu yaklaşım çerçevesinde yapılabilir etkinliklere yer verilmektedir. Çalışmada etkinlikler sınıf içi ve sınıf dışı etkinlikler olarak iki açıdan ele alınmaktadır. Bununla beraber çalışmanın temel araştırma konusu sınıf dışı etkinlikler olarak belirlenmiştir.

Yabancı dil öğretiminde her iki etkinlik türüne de yer verilmelidir. Sınıf içi ve sınıf dışı etkinliklerin planlanması ve seçiminde hedef öğrenen grubunun

özellikleri, hedefleri, düzeyleri, dünya görüşleri, ilgi alanları açısından farklılıklar taşıyabileceği düşüncesi her zaman göz önünde tutularak etkili bir etkinlik hazırlanabilir. Sınıf içi etkinlikler planlanırken bildirişimsel dil süreçleri göz önünde bulundurulmalıdır. Akyol (2011) öğrenenin doğası gereği ilk olarak algılama becerisi olan dinlemeden başlamanın öğrenmeyi daha verimli kıldığını; çünkü etkili bir iletişimin temelini dinlemeyi öğrenmekten geçtiğini belirtmektedir (Delibaş, 2013, s. 244'de aktarıldığı gibi). Bu sebeple dil öğretiminde sınıf içi etkinlikler hazırlanırken dinleme-konuşma-okuma-yazma şeklinde bir sıralama yapılabilir. Sınıf içi yapılan etkinliklerin her birinin aynı zorluk düzeyine sahip olmaları ve aynı amaca hizmet etmeleri olası değildir. Öğrenenlerin yaratıcılık ve düşünme gerektiren aşamalarda daha rahat hissetmelerini sağlamak ve gerekli becerilerini harekete geçirmek için doğru tür soruların sorulması gerekmektedir. Bu sayede öğrenenler zihinsel olarak daha aktif hale gelmektedir (Delibaş, 2013, s. 244).

Yabancı dil öğretiminde, öğretim hedef dilin anadil olarak konuşulduğu yerde gerçekleştiriliyorsa bu öğreticiler için bir ayrıcalık olarak kullanılabilir. Çünkü bu tür ortamlarda sınıf içi etkinliklerin yanında, sınıf dışındaki topluluk da öğreticiye neredeyse sınırsız bir etkinlik kaynağı oluşturur. Bu tür bir etkinliği Stevens (2000, s. 170) şu şekilde anlatmaktadır: Bath şehrinde farklı uluslardan oluşan öğrenen grubu, sokaklarda tekerli sandalyeler iterek restoranları, marketleri, halka açık olanakları, diskoları, dükkânları, okulları gezmişlerdir. Her yerde engelli öğrencilere sunulan imkânlar ya da eksikliklere bakmışlardır. Orada yaşayan halk, esnaf ve şehir memurları ile problemler hakkında konuşmuşlardır. Sonunda da İngilizce öğretmenleri rehberliğinde, “Bath Şehrinin Tekerlekli Sandalye Kılavuzunu” hazırlamışlardır. Bu öğrenenler için on haftalık yabancı dil olarak İngilizce kursunun önemli bir bölümünü öğrenenleri sınıf dışına ve çevresindeki topluluğa çıkartılması oluşturmaktadır. Burada onları güdüleyen, toplumsal bilinç uyandıracak nedenler aracılığıyla geniş bir topluluk çeşitliliğiyle konuşma ve etkileşim olanağı sağlanarak öğrenenlerin yabancı dil konusundaki deneyimlerini sınırsız bir şekilde genişletmek amaçlanmaktadır.

Stevens (2000, s. 171) buna benzer başka bir örnek olarak bir Fransızca öğretmenini göstermektedir. Yorkshire’da bir Fransızca öğretmeni, Fransa’nın yanı sıra Belçika ve İsviçre’den de oldukça fazla anadili konuşucusunun yakınlarında yaşadığını ve çalıştığını fark etmiştir. Bunun üzerine öğretmen “a Cercle Français” adında bir kulüp kurmuştur. Burada haftada iki ya da üç kez Fransızca konuşucuları ile buluşmuş ve kendileri, işleri ve hayatları hakkında konuşulmuştur. Bu basit temasların sonucunda, Fransız büyükelçiliği olaylara ilgi göstermiş ve öğretmene kültürel etkinliklere ulaşabileceğini bildirmiştir. Ödünç olarak Fransız filmlerinin vermek; bir Fransız ragbi takımını

yakınlarında maç yapması; güneyde bir okul ile doğrudan Fransızca televizyon yayını almak için birleşebileceği gibi birçok olanak tanınmıştır.

Her iki örnek de incelendiğinde hedef dil öğretimi için birçok sınıf dışı etkinlikten yararlanılabileceği görülmektedir. Üstelik bu etkinlikler öğrenenlerin güdülenmesini arttırarak onları gerçek dil ortamlarında gerçek bağlamları yaşamasını ve farklı anadil konuşucuları ile etkileşime geçmesini sağlamaktadır.

Stevens'a göre bu gibi hikâyelerin altında yatan birleştirici noktalar basittir (2000, s. 171):

1. Çünkü sınıf dışında, topluluk içinde hemen her zaman bulunacak, öğrenenlerin eğlenmelerini sağlayacak ve (sınıf içi etkileşimin tersine gerçek hayatı gösteren, gerçek hayatla etkileşimli) gerçek bir iletişim olanağı sağlayacak değerli kaynaklar vardır.
2. Çünkü toplum içindeki olanaklar, sınıftaki normal günlük formatın dışındadır. Öğrenenler sıklıkla öğreticilere gereksinim duymadan dildeki bir kaynakla kendisini etkileşimci yapan bir rol ya da ilişkiler bulabilirler.
3. Çünkü öğreticilerin ilginç ve fazladan bir şeyler sunmak için girişimlerde buldukları görülmektedir. Öğreticilerin sahip oldukları gereçler öğrenenlerle birlikte artmakta ve bunun sonucunda da öğrenenlerin öğrenme isteği ve niyetinde bir gelişme görülmektedir.

Stevens (2000, s. 171)'de bahsedilen bu noktaların tüm dillerin yabancı dil olarak öğretiminde geçerli olduğu söylenebilir. Bu durumda “Yabancı dil olarak Türkçe öğretim alanında etkinliklerden nasıl yararlanılabilir?” sorusu ortaya çıkmaktadır. Özellikle ülkemize gelen uluslararası öğrenenler için Türkçe öğretiminde bu tür etkinlikler düzenlemek çok daha kolay olacaktır. Çünkü öğrenenler sınıf dışı ortamlarda neredeyse sınırsız denilebilecek kadar çok kaynağa ulaşabilme, hedef dilin kültürünü görüp yaşayabilme olanağına sahipler. Buna karşılık, diğer ülkelerde yabancı dil olarak Türkçe öğretim ortamlarında bu olanak bulunmamaktadır. Bu gibi durumlarda öğreticiler çevrelerinde Türkçe anadili konuşucuları bulup yardım isteyebilir, televizyon yayını, yerel gazeteler ya da internet aracılığıyla ulaşılan videolar ile öğrenenlere bunu aktarabilir ya da ilgili konsolosluklar ile görüşerek çeşitli projeler geliştirip etkinlikler gerçekleştirebilirler.

Örneklendirme ve Değerlendirme

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde dil öğretimi ve kültür aktarımı sürecinde sınıf dışı sosyal etkinliklerin kullanılmasına ilişkin örneklendirme ve değerlendirme aşamasında eylem odaklı yaklaşım temel alınmış ve betimsel analiz yaklaşımından yararlanılmıştır. Betimsel analizde veriler araştırma sorularının ortaya koyduğu temalara göre düzenlenebileceği gibi, görüşme ve gözlem süreçlerinde kullanılan sorular ya da boyutlar dikkate alınarak da

sunulabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 234). Bu çalışmada da öğrenenlere uygulanan etkinlik sonrasında bu etkinliğin ne derece etkili olduğunu görmek amacıyla etkinliğe katılan ve katılmayan öğrenenlere anket² uygulanarak öğrenenlerin etkinliklere katılma nedenleri, etkinliklerin dil öğrenimlerine katkısı ve sınıf dışı etkinlikler hakkındaki görüşleri alınmıştır. Ankette açık uçlu soru, kapalı uçlu soru ve yarı kapalı uçlu sorulardan yararlanılmıştır. Türkiye Bursları kapsamında ülkemizde yükseköğrenime hak kazanan öğrencilerden Türkçe bilmeyenlere 1 yıl boyunca ücretsiz Türkçe hazırlık eğitimi verilmektedir. Türkçe hazırlık eğitimi, öğrencilerin üniversite eğitimini görecekleri illerde bulunan Türkçe öğretim merkezlerinde (TÖMER) verilmektedir. Çukurova Üniversitesi, Türkiye Bursları kapsamında uluslararası öğrencilere Türkçe öğretimi yapan kurumlar arasındadır. Araştırmanın katılımcıları ise 2016-2017 akademik yılı boyunca Çukurova Üniversitesi Türkçe Öğretim Merkezi'nde Türkçe öğrenimi görmekte olan A1 düzeyini tamamlayarak A2 düzeyinde öğrenime başlayan 16 öğrenen ile sınırlıdır. Deney grubunu oluşturan etkinliğe katılan öğrenenlerin yanı sıra etkinliklere katılan öğrenenlerdeki farklı gözlemleri saptamak amacıyla aynı düzeydeki 16 öğrenenden bir kontrol grubu oluşturulmuştur. Veri toplama aracı olarak kontrol ve deney grubundaki öğrenenlere verilen anketler kullanılmıştır. Etkinliğe katılan öğrenenler ile katılmayan öğrenenler arasında belirli bir fark olup olmadığı konusunda değerlendirme yapabilmek için anket sonuçlarının verileri karşılaştırılarak değerlendirilmiştir.

Çukurova Üniversitesi Türkçe Öğretim Merkezi'nde derste kullanılan İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Öğrenim Seti A2 ders kitabının ilk ünitesinin A ve B bölümlerinde "Mutfakta" ve "Lokantada" temaları işlenerek özellikle yiyecekler ve içecekler konusunda çalışmalar ve Emir Kipi ile İstek Kipi dilbilgisi konularının öğretimi yapılmaktadır. A1 öğrenimini tamamlayarak A2 düzeyinde öğrenime başlayan 16 öğrenen bu konular işlendikten sonra bir pazara götürülerek burada hem yiyecekleri kendileri görmeleri sağlanmış, hem de Türk kültüründe yiyecek alışverişinde önemli yere sahip olan pazar kültürünü görmeleri sağlanmıştır. Öğrenenlere burada görerek ve yaşayarak deneyim kazanmanın yanı sıra kendi kültürleri ile karşılaştırma yapma olanağı sağlanmıştır. Etkinlikte öğrenenlerin dil düzeylerine uygun ve hedef yapıyı pekiştirecek sözcük, dil bilgisel yapılar ve dil kullanımlarının seçilmesine özen gösterilmiştir. Etkinliğe katılmayan öğrenenler için bu konular ders ortamında sınıf içi etkinliklerle işlenmiştir.

Düzenlenen etkinlik sonrasında etkinliğe katılan öğrenenler ile yalnızca derste sınıf içi etkinliklere katılan öğrenenlere anket uygulanmıştır. Ankete katılan öğrenenlerin tümü A2 düzeyinde öğrenime başladıkları için düzeyleri A1 olarak

---

² Uygulanan anket Ek'de verilmektedir.

kabul edilmiştir. Ankette öğrenenlere öncelikle Türkiye’de ne kadar zamandır yaşadıkları sorulmuştur. Bu sorunun öğrenenlerin hedef dil ve kültürle karşı karşıya gelme düzeyini saptama konusunda yardımcı olacağı düşünülmüştür. İncelenen anket sonuçlarına göre etkinliğe katılan öğrenen grubundakiler 0-3 aydır Türkiye’de yaşarken; etkinliğe katılmayan gruptakilerden %93,75’i 0-3 aydır, %6,25’i ise 4-6 aydır Türkiye’de yaşamaktadır (bk. Tablo 1).

Tablo 1. Ne Zamandır Türkiye’de Yaşıyorsunuz?

Seçenekler	Etkinliğe katılan öğrenenler		Etkinliğe katılmayan öğrenenler	
	Cevap Sayısı	Yüzde	Cevap Sayısı	Yüzde
0-3 Ay	16	100	15	93,75
4-6 Ay	0	0	1	6.25
7-9 Ay	0	0	0	0
10-12 Ay	0	0	0	0
1 yıldan fazla	0	0	0	0

Anketlerin yorumlanmasında yardımcı olabilecek ikinci bir soru da öğrenenlerin çevrelerinde Türk arkadaşlarının olup olmadığıdır. Çevrelerinde Türk arkadaşına sahip öğrenenlerin Türk dili ve Türk kültürü ile daha çok karşılaşacakları düşünülerek hazırlanan bu sorunun yanıtlarına göre etkinliğe katılan öğrenenlerin %93,75’inin çevresinde Türk arkadaşları varken; etkinliğe katılmayan öğrenenlerin %87,5’inin çevresinde Türk arkadaşları vardır (bk. Tablo 2).

Tablo 2. Çevrenizde Türk Arkadaşlarınız Var mı?

Seçenekler	Etkinliğe katılan öğrenenler		Etkinliğe katılmayan öğrenenler	
	Cevap Sayısı	Yüzde	Cevap Sayısı	Yüzde
Evet	15	93,75	14	87,5
Hayır	1	6,25	2	12,5

Uygulanan anket yardımıyla tüm öğrenenlerin etkinliklere katılma amaçları da belirlenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre etkinliğe katılan öğrenenlerin %65,5’i sosyalleşmek için etkinliklere katılırlarken; %18,75’i Türkçesini geliştirmek için, %12,75’i Türkiye’yi tanımak ve uyum sağlamak için, %6,25’i de güzel vakit geçirmek için katılmaktalar. Etkinliğe katılmayan öğrenenlerin ise %50’si sosyalleşmek için etkinliklere katılırlarken; %25’i Türkiye’yi tanımak ve uyum sağlamak için, geri kalan %25’lik dilim de eşit olarak hem Türkçelerini geliştirmek hem de güzel vakit geçirmek için katılmaktalar. Sonuçlara bakıldığında her iki gruptaki öğrenenler açısından da “sosyalleşmek” amacının öne çıktığı görülmektedir (bk. Tablo 3).

Tablo 3. Etkinliklere Katılma Sebebiniz Nedir?

Seçenekler	Etkinliğe katılan öğrenenler		Etkinliğe katılmayan öğrenenler	
	Cevap Sayısı	Yüzde	Cevap Sayısı	Yüzde
Türkçemi geliştirmek için katılıyorum.	3	18,75	2	12,5
Türkiye'yi tanımak ve uyum sağlamak için katılıyorum.	2	12,75	4	25
Sosyalleşmek için katılıyorum.	10	65,5	8	50
Güzel vakit geçirmek için katılıyorum.	1	6,25	2	12,5

Öğrenenlere etkinliklerin en önemli katkısı sorulduğunda ise alınan yanıtlar şu şekildedir: Etkinliğe katılan öğrenenlerin %37,5'ine göre etkinliklerin en önemli katkısı günlük konuşma dilini öğrenme, %25'ine göre sözcüklerin sesletimini ve tonlamasını öğrenme, %18,75'ine göre şehrin/ülkenin kültürü hakkında yeni bilgiler öğrenme, %12,5'ine göre farklı insanlar ile tanışma ve %6,25'ine göre ise yeni sözcükler öğrenmedir. Etkinliğe katılmayan öğrenenlerin %50'ine göre etkinliklerin en önemli katkısı farklı insanlar ile tanışma, %31,25'ine göre günlük konuşma dilini öğrenme, %12,5'ine göre şehrin/ülkenin kültürü hakkında yeni bilgiler öğrenme ve %6,25'ine göre ise yeni sözcükler öğrenmedir. Etkinliğe katılan öğrenenlerin %25'inin etkinliklerin en önemli katkısı olarak gördüğü "sözcüklerin sesletimini ve tonlamasını öğrenme" seçeneğinin etkinliğe katılmayan öğrenenler tarafından hiç seçilmediği dikkat çekmektedir (bk. Tablo 4).

Tablo 4. Sizce Etkinliklerin En Önemli Katkısı Nedir?

Seçenekler	Etkinliğe katılan öğrenenler		Etkinliğe katılmayan öğrenenler	
	Cevap Sayısı	Yüzde	Cevap Sayısı	Yüzde
Yeni sözcükler öğreniyorum.	1	6,25	1	6,25
Sözcüklerin sesletimini ve tonlamasını öğreniyorum.	4	25	0	0
Günlük konuşma dilini öğreniyorum	6	37,5	5	31,25
Farklı insanlar ile tanışıyorum.	2	12,5	8	50
Şehrin/ülkenin kültürü hakkında yeni bilgiler öğreniyorum.	3	18,75	2	12,5

Ankette yer alan diğer bir soru da öğrenenlerin sınıf dışı farklı etkinliklere katılmak isteyip istemedikleri doğrultusunda düzenlenmiştir. Anket sonuçlarına göre ankete katılan her iki gruptaki öğrenenlerin %100'ünün sınıf dışı farklı etkinliklere katılmak istedikleri saptanmıştır (bk. Tablo 5).

Tablo 5. Farklı Konulardaki Sınıf Dışı Etkinliklere Katılmak İstiyor musunuz?

Seçenekler	Etkinliğe katılan öğrenenler		Etkinliğe katılmayan öğrenenler	
	Cevap Sayısı	Yüzde	Cevap Sayısı	Yüzde
Evet	16	100	16	100
Hayır	0	0	0	0

Etkinlik hakkındaki genel soruları, uygulanan etkinlik konusu hakkındaki sorular takip etmektedir. Uygulanan etkinliğe yönelik ilk soru öğrenenlerin daha önce Türkiye'de bir pazara gidip gitmediğine yöneliktir. Etkinliğe katılan öğrenenlerin %81,25'i pazara gitmemişken; öğrenenlerin %81,25'inin pazara gitmiş olduğu bilgi elde edilmiştir (bk. Tablo 6).

Tablo 6. Daha Önce Türkiye’de Pazara Gittiniz mi?

Seçenekler	Etkinliğe katılan öğrenenler		Etkinliğe katılmayan öğrenenler	
	Cevap Sayısı	Yüzde	Cevap Sayısı	Yüzde
Evet	3	18,75	13	81,25
Hayır	13	81,25	3	18,75

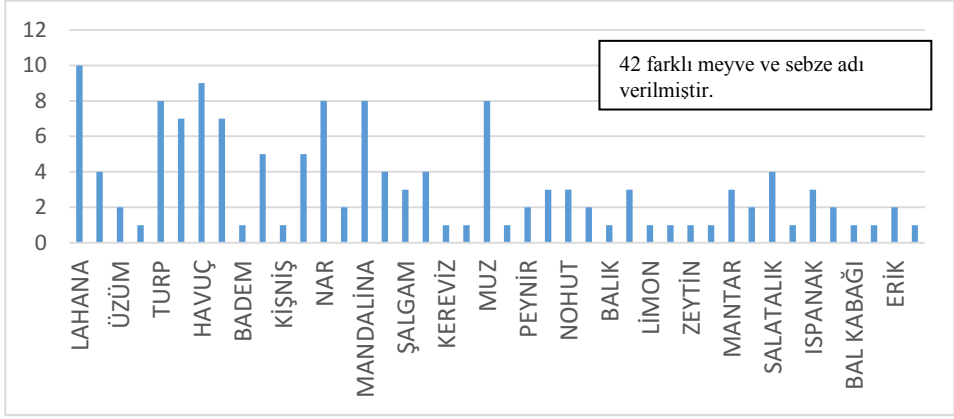
Uygulanan etkinlik konusu hakkındaki sorulardan diğeri de öğrenenlerin kendi ülkelerinde meyve ve sebze alışverişlerini nerelerden yaptıklarıdır. Bu soru ile öğrenenlerinin geldikleri kültürde etkinlik konusu olan “pazar” kültürünün olup olmadığını öğrenmektir. Anketten elde edilen sonuçlara göre etkinliğe katılan öğrenenlerin %93,75’i *pazar* seçeneğini işaretlemişken; %6,25’i ise *manav* seçeneğini işaretlenmiştir. *Market* seçeneğinin etkinliğe katılan gruptaki hiçbir öğrenen tarafından işaretlenmediği görülmüştür. Etkinliğe katılmayan gruptaki öğrenenlerin ise %43,75’inin *pazar* seçeneğini, %37,5’inin *market* seçeneğini, %18,75’inin ise *manav* seçeneğini işaretlediği görülmüştür (bk. Tablo 7).

Tablo 7. Sizin Ülkenizdeki İnsanlar Meyve ve Sebze Alışverişlerini Nereden Yapıyorlar?

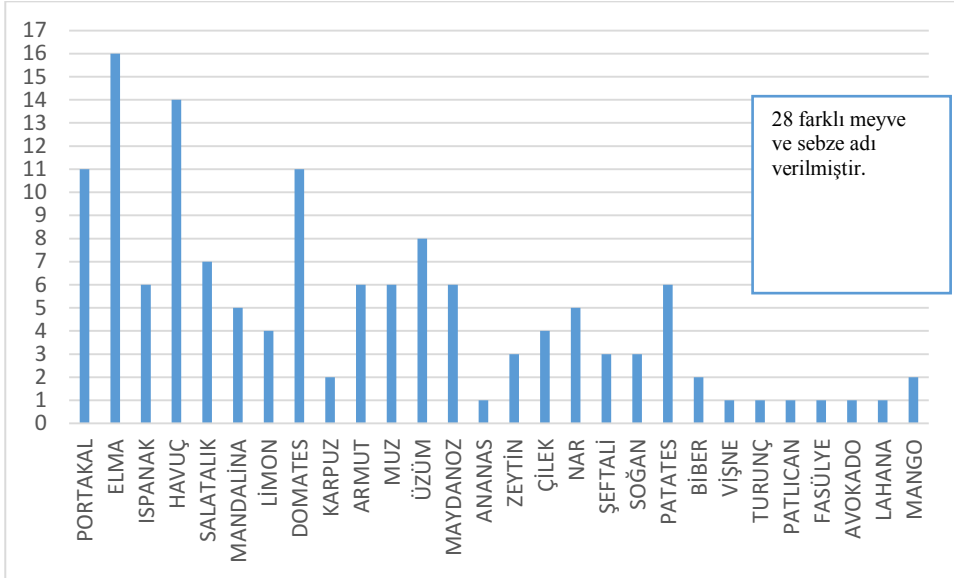
Seçenekler	Etkinliğe katılan öğrenenler		Etkinliğe katılmayan öğrenenler	
	Cevap Sayısı	Yüzde	Cevap Sayısı	Yüzde
Marketten	0	0	6	37,5
Manavdan	1	6,25	3	18,75
Pazardan	15	93,75	7	43,75

Etkinliğe katılan öğrenenlerin etkinlikte, katılmayan öğrenenlerin ise sınıfta ders sırasında uygulanan etkinliğin konusuna uygun olarak öğrenmiş oldukları sözcükleri saptamak amacıyla sorulan soruya verilen yanıtlarda sayı olarak neredeyse hiç farklılık bulunmadığı saptanmıştır. Etkinliğe katılan öğrenenlerin 138; katılmayan öğrenenlerin ise 137 meyve ve sebze adı yazdığı görülmüştür. Burada fark yaratan nokta öğrenenlerin yazmış oldukları meyve türleridir. Etkinliğe katılan öğrenenler 42 farklı meyve adı yazmışken (bk. Grafik 1); etkinliğe katılmayanlar ise 28 meyve adı yazmıştır (bk. Grafik 2).

Grafik 1. Etkinliğe Katılan Öğrenenlerin Etkinlikte Öğrendikleri Meyve ve Sebze Adları

Grafik 2. Etkinliğe Katılmayan Öğrenenlerin Etkinlikte Öğrendikleri Meyve ve Sebze Adları

Bu çalışmada uygulanan etkinliğin en önemli hedeflerinden biri Türk pazar kültüründe sık kullanılan sosyodilsel ifadeleri öğretmektir. Bu ifadeler içinden seçilen “Bereket versin!” ifadesinin anlamı ankette öğrenenlere sorularak düzenlenen etkinlikte öğretimi hedeflenen sosyodilsel ifadeyi ne derecede anladıkları ölçülmüştür. Anket sonuçlarına bakıldığında, etkinlik kapsamında pazara giden öğrenenlerin %68,75 bu ifadeyi doğru olarak anlatabildiği

gözlemlenmiştir. %31,25'i ise ya doğru şekilde ifade edemediği ya da yanlış anladığı ortaya çıkmıştır. Etkinliğe katılmayan öğrenenlerin %100'ü ise bu ifadenin anlamını bilmediği gözlemlenmiştir. Bu etkinliğe katılan hiçbir öğrenen “Bereket versin!” ifadesini bilmediğini belirtmezken; etkinliğe katılan öğrenenlerin %93,75'i bu soruya doğrudan “Hayır, bilmiyorum.” yanıtını vermiştir.

Bulgular ve Yorumlar

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde hedef kültür Türk kültürüne ve hedef dil Türkçeye ait birçok özelliğin sınıf dışı sosyal etkinliklerle çok daha etkileyici şekilde verildiği Çukurova Üniversitesi Türkçe Öğretim Merkezi bünyesinde gerçekleştirilen etkinlik sonrasında 16 kişilik deney grubu ve kontrol gruplarına uygulanan anket sonuçlarının analizleri ile desteklenmiştir.

Gerek sosyodilsel ifadelerin ve kültürel öğelerin kavranması açısından gerekse sözcük öğrenimleri açısından etkinliğe katılan öğrenenler ile etkinliğe katılmayan öğrenenler arasında belirgin bir fark olduğu gözlemlenmiştir.

Etkinliğe katılmayan öğrenenlerin çoğunun daha önce Türkiye’de pazara gittiklerini; etkinliğe katılan öğrenenlerin çoğunun ise Türkiye’de bir pazara gitmediklerini belirtmelerine rağmen etkinliğe katılanların meyve ve sebzeler ile “Bereket versin” şeklindeki kültürel ifadeleri daha iyi belirttiği gözlemlenmiştir. Bu durum öğrenenlerin kendilerinin bir ihtiyaçları ya da istekleri doğrultusunda gerçekleştirdiği sırada *edindiği* bilgiler ile bir amaç doğrultusunda ya da onlara rehberlik edecek bir öğretici eşliğinde *öğrendiği* bilgiler arasındaki farkı ortaya çıkarmıştır. Bu bağlamda anket sonuçları sınıf dışı sosyal etkinlikler aracılığıyla öğretim gerçekleştirmelerinin daha etkili olacağı düşüncesini destekler niteliktedir.

Öğrenenlerin etkinliklere olumlu yaklaşımları ve hem etkinliğe katılan hem de katılmayan öğrenenlerin tümünün farklı konulardaki etkinliklere katılmak istedikleri yapılan anket sonuçlarının analizlerinde saptanmıştır. Bu bağlamda sınıf dışı sosyal etkinliklerin öğrenenlerin motivasyonlarının artmasında da etkili olacağı düşünülmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Yabancı dil öğretiminde geliştirilen farklı yaklaşım ve yöntemlerde dilbilgisinin, dil becerilerinin öncelik sırasının değiştiği, ancak birçoğunda dilin konuşulduğu toplumun ve toplumun kültürünün geri planda bırakıldığı görülmektedir. Bununla beraber, toplum dilbilimsel araştırmalarda uzun yıllar boyunca yabancı dil öğretimi kapsamına alınmayan kültürün ve dildeki sosyodilsel öğelerin dil ile ayrılmaz bir bütün oluşturduğu belirtilmektedir. Bunu araştırmacılar dil ile o dilin anadili olarak konuşucularının düşünce sistemi ve dil ile o dilin anadili olarak konuşan toplumun kültürünün birbirini

tamamlayan unsurlar olduğu, dil olmadan düşüncenin ve kültürün aktarılamayacağı ve konuşulan dilde kültürün izleri bulunduğu açıklamalarıyla anlatmaktadırlar.

Avrupa Konseyi tarafından geliştirilen Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metninde de sosyodilsel ve kültürel unsurların dil öğretiminde yer verilmesi gerektiği belirtilmektedir. Bunun yanı sıra Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metninde öğrenenleri iletişimin bir ileri aşamasına taşıyacak olan Eylem Odaklı Yaklaşım öne sürülmektedir. Bu yaklaşım çerçevesinde bir yabancı dil öğrenenin yalnızca iletişim kurması bir şey ifade etmemekte; öğrenenlerin hedef dilin konuşulduğu toplumda anadili konuşucularıyla beraber çalışabilir, hatta yaşayabilir olması gerekmektedir. Bu bağlamda, yabancı dil öğretiminin sınıf içi alandan çıkarılıp sınıf dışına, toplum ile etkileşimde bulunacağı ortama taşınması dilin doğru bir şekilde öğretilmesi için gereklidir.

Sosyal etkinlikler olarak sınıf dışı etkinliklerinin özellikle hedef dilin anadili olarak konuşulduğu ülkelerde gerçekleştirilen dil öğretimlerinde uygulaması çok daha kolaydır. Çünkü öğretmenler öğrenene sunulacak olan tüm materyallere çok kolay sahip olabilmektedirler. Bu çalışmada da sosyal etkinlik olarak Çukurova Üniversitesi Türkçe Öğretim Merkezinde öğrenim gören A1 düzeyini tamamlayıp A2 düzeyinde öğrenime başlayan 16 öğrenene Türk pazar kültürünü tanımaları hedeflenerek bir “yerel pazar gezisi” düzenlenmiştir. Bu etkinlik çerçevesinde öğrenenler Adana’daki yerel bir pazar ortamını görmüş, pazarda bulunan meyve ve sebzeleri tanımış ve bazılarının tadına bakmış, pazarcılarla konuşup alışveriş yapmışlardır. Bu etkinlikte “Bereket versin, hayırlı işler, kolay gelsin, batan geminin malları, (balıkların tazeliğini anlatmak için) oynuyor...” gibi sosyodilsel ifadelerin yanı sıra günlük konuşma diline ait birçok ifadeyle de karşılaşmışlardır.

Çetin (2013) öğrenme ve bilgileri işleme aşamasında görme, işitme, koklama, dokunma gibi birden fazla duyuyla öğrenim gerçekleştirilmenin, bilgilerle iç içe olmanın, onları yaşamının öğrenilen bilginin edinim gücünü en üst düzeye çıkardığını belirtmektedir. Çalışma çerçevesinde gerçekleştirilen sınıf dışı sosyal etkinlik düşünüldüğünde de öğrenenler çevresini görerek, anadili konuşucularını duyarak, meyve ve sebzelere dokunarak hatta bazı satıcılar tarafından ikram edilen meyvelerin tatlarına bakarak, kendileri de alışveriş yaparak yani yaşayarak birçok duyuyla öğretimi gerçekleştirmişlerdir. Yapılan anket sonuçlarıyla da böyle bir etkinliğe katılan öğrenenler ile katılmayan öğrenenler arasındaki fark açıkça görülmektedir. Bu bağlamda sınıf dışı sosyal etkinliklerin hedef dile ait sosyodilsel ve kültürel öğelerin ediniminde yararlı olduğu ve yabancı dil olarak Türkçe öğretimi sınıflarında bu tür etkinliklere yer verilmesinin önem taşıdığı sonucuna varılmıştır.

Kaynakça

- Akarsu, B. (1998). *Dil- Kültür Bağlantısı* (3. bs.). İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Çetin, D. (2013, 20 Mart). *Bilgilerin Hafızada Kalıcılığını Sağlamak İçin Öğrencilere Öneriler*. 18.12.2016 tarihinde <http://www.tunahancetin.com/2013/03/> adresinden erişilmiştir.
- Delibaş, M. (2013). Yabancı Dil Öğretiminde Ortak Eylem Odaklı Yaklaşımın Göre Sınıf İçi Hedef ve Etkinliklerin Hazırlanması (Yenilenmiş Bloom Taksonomisi). *International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8/10, 241-249.
- Demir, A. ve Açık, F. (2011). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kültürlerarası Yaklaşım ve Seçilecek Metinlerde Bulunması Gereken Özellikler. 18.12.2016 tarihinde http://turkoloji.cu.edu.tr/YENI%20TURK%20DILI/af_ozellikler/af_ozellikler.htm adresinden erişilmiştir.
- Eker, S. (2007). Toplum-dilbilim, Dil Planlamaları ve Kamu Mensuplarının Dil Kullanımı. *Gazi Türkiyat*, 1, 127-135.
- Ekti, M. (2014). Psikogöstergesel Bağlamda Duvar Yazılarının Yansımına İlişkin Bir Analiz Örneği. *Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt/Volume 31, Sayı/Number 2 Aralık 2014, Bizim Büro.
- Ekti, M. (2015). Die Kulturelle Asuführung in einer Globalisierenden Welt und der Übergang zur Multikulturalität. *The Journal of Academic Social Science*, 3(10), 292-293.
- Er, K. O. (2006). Yabancı Dil Öğretim Programlarında Kültürün Etkileri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1, 1-14.
- Günday, R. (2013). Çok Dillilik ve Çok Kültürlülük Bağlamında Yabancı Dil Öğretimine Toplumdilbilimsel Yaklaşım. *Turkish Studies- International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(10), 313-330.
- Güneş, F. (2016). *Türkçe Öğretimi Yaklaşımlar ve Modeller* (4. bs.). Ankara: Pegem Akademi.
- Güvenç, B. (2015). *Kültürün ABC'si* (7. bs.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Çeviri Komisyonu. (2009). *Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni Öğrenme-Öğretme-Değerlendirme*. Ankara: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı Yayınları.
- Peterson, E. ve Coltrane, B. (2003). *Culture in Second Language Teaching*. 18.12.2016 tarihinde <https://eclass.upatras.gr/modules/document/file.php/PDE1439/Culture%20in%20Second%20Language%20Teaching.pdf> adresinden erişildi.

- Stevens, P. (2000). Interaction Outside the Classroom: Using the Community. *Interactive Language Teaching* (W. M. Rivers, Ed.) içinde (ss. 170-176). Cambridge: Cambridge University Press.
- Tapan, N. (1995). Yabancı Dil Olarak Almanca Öğretiminde Yeni Bir Yöneliş: Kültürlerarası –Bildirişim- Odaklı Yaklaşım. *Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 11, 149-167.
- Uygur, N. (2013). *Kültür Kuramı* (4. bs.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (8. bs.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Ek. Öğrenenlere Uygulanan Etkinlik Anketi

Sevgili Arkadaşlar,

Çukurova Üniversitesi Türkçe Öğretim Merkezinde Türkiye Burslusu uluslararası öğrencilere Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde etkinliklerin etkisini belirlemek amacıyla bilimsel bir araştırma yapmaktayım. Cevaplar bu araştırma dışında kullanılmayacaktır. Lütfen her soru için 1 (bir) cevap işaretleyiniz.

Katılımanız için teşekkür ederim.

1. **Cinsiyetiniz:** Kadın ( ) Erkek ( )
2. **Dil düzeyiniz:**
A1 ( ) A2 ( ) B1 ( ) B2 ( ) C1 ( )
3. **Ne zamandır Türkiye’de yaşıyorsunuz?**
0-3 Ay ( ) 3-6 Ay ( ) 6-9 Ay ( ) 9-12 Ay ( )
1 Yıl ve fazlası ( )
4. **Çevrenizde Türk arkadaşlarınız var mı?**
Evet ( ) Hayır ( )
5. **Etkinliklere katılma sebebiniz nedir?**
Türkçemi geliştirmek için katılıyorum. ( )
Türkiye’yi tanımak ve uyum sağlamak için katılıyorum. ( )
Sosyalleşmek için katıl. ( )
Güzel vakit geçirmek için katıldım. ( )
6. **Sizce etkinliklerin en önemli katkısı nedir?**
Yeni sözcükler öğreniyorum. ( )
Sözcüklerin sesletimini ve tonlamasını öğreniyorum. ( )
Günlük konuşma dilini öğreniyorum. ( )
Farklı insanlar ile tanışıyorum. ( )
Şehrin/ülkenin kültürü hakkında yeni bilgiler öğreniyorum. ( )
7. **Farklı konulardaki sınıf dışı etkinliklere katılmak istiyor musunuz?**
Evet ( ) Hayır ( )
8. **Daha önce Türkiye’de pazara gittiniz mi?**
Evet ( ) Hayır ( )

9. Sizin ülkenizdeki insanlar meyve ve sebze alışverişlerini nereden yapıyorlar?

Marketten ( )

Manavdan ( )

Pazardan ( )

Diğer ( )

10. Bu derste / etkinlikte hangi meyve ve sebze adlarını öğrendiniz?

---

11. “Bereket versin!” ifadesi ne demek?
